

'Systembryder'

af Nora Fingscheidt

- et undervisningsmateriale

- **Fag:** Tysk, samfundsfag, mediefag og psykologi
- **Niveau:** Folkeskolens 8., 9. og 10. klasser samt gymnasiet
- **Overordnede temaer:** Utilpassede børn og unge, barn i systemet, forældresvigt, tilknytningsvanskeligheder
- **Forfatter:** Katrine Sommer Boysen

Kort om undervisningsmaterialet

'Systembryder' handler måske nok om en kun 9-årig pige, men det betyder bestemt ikke, at det er børn i hovedpersonens alder, der er filmens målgruppe. Dertil er emnet for komplekst og scenerne alt for voldsomme. Filmen retter sig derimod mod væsentlig større børn og unge, der er i stand til at reflektere over de problematikker, som filmen fremfører.

Undervisningsmaterialet er udarbejdet, så tematikkerne fra de forskellige relevante fag smelter sammen, så man kan med fordel bruge filmen på tværs af faggrænser. Oplagte kombinationsmuligheder kunne være tysk og samfundsfag eller tysk og psykologi, men 'Systembryder' er også meget interessant at kigge på som film, fordi dens brug af kamera, klipning og underlægningsmusik i så høj grad betyder noget for vores endelige forståelse af filmen. Har eleverne mediefag er det derfor helt oplagt at inddrage de filmanalytiske aspekter af undervisningsmaterialet.

Bag om 'Systembryder' – overvejelser inden filmen

Da 'Systembryder' havde premiere i hovedkonkurrencen på filmfestivalen i Berlin i 2019 vandt instruktør Nora Fingscheidt både en prestigefyldt Sølvbjørn for sin instruktion og prisen fra den læserjury, som avisen Berliner Morgenpost havde sammensat. Det siger noget om filmens appel – og så er det oven i købet Fingscheidts spillefilmdebut som instruktør.

Filmens titel 'Systembryder' eller på tysk 'Systemsprenger' er en term, der dækker over børn og unge, der ikke passer ind i det eksisterende system. En person, der så at sige sprænger rammerne for systemet. Fingscheidt har fortalt, at hun stødte på begrebet første gang, da hun instruerede en dokumentarfilm om et herberg for hjemløse kvinder. Her flyttede pludselig en 14-årig pige ind, som ingen etablerede ungdomsinstitutioner kunne tage vare på. Derfor havnede hun et sted, der åbenlyst var for voksne, og på den måde viste det offentlige system, at det havde spillet fallit.

Fingscheidt har også fortalt, at hun længe havde villet lave en film om en vred pige, og at hun i begrebet 'Systembryder' fandt instruktøren rammerne for en fortælling om en pige, der ikke passer ind nogen steder. Det var vigtigt for Fingscheidt, at Benni, som filmens hovedperson hedder, endnu ikke var kommet i puberteten, så teenageårenes vildskab ikke skulle kunne bruges som bekvem forklaringsmodel. Her er det et vredt lille barn, vi skal forholde os til. Et barn i en alder, hvor man har ekstremt meget brug for voksnes omsorg og tillid.

- Kig på plakaten og tal om, hvilket indtryk den giver. Hvordan skal vi tolke den traditionelt lillepigede lyserøde farve sat sammen med Bennis hårde blik og ditto attitude og antydningen af en knust rude?
- Undersøg statikker for anbragte børn herhjemme. Hvor mange børn bor på børnehjem og hvor mange hos plejeforældre? Undersøg om der findes data på, hvordan det går systemets børn senere i livet.

Handlingsreferat

Benni (Helena Zengel) er bare 9 år, men har allerede opbygget vrede nok til et helt liv. I filmens første scene ser vi Benni liggende på en hospitalsseng med elektroder og ledninger spændt ud over sin lille krop. Hun er fyldt med skrammer, sår og blå mærker, og i samtalen med lægen får vi hurtigt fornemmelse af, at det afgjort ikke er første gang, Benni er på hospitalet. Hjemmevant fjerner hun udstyret fra kroppen, og bedst som man som publikum kunne tro, at scenen markerer en ny begyndelse, står det klart, at Benni er direkte på vej tilbage til det spor, hun må være kommet fra. Hun kan nemlig ikke andet end at bande, rase, skælde ud og sabotere alt omkring sig, og – kan vi forstå fra de velmenende, men også opgivende voksne, der skal hjælpe hende – sådan har det altid været.

For at forstå Benni må man forstå hendes situation, som gradvist forklares for filmens publikum. Benni er blevet fjernet fra sin mor, som ikke har kunnet håndtere den voldelige og aggressive lille pige, men Bennis to små søskende bor stadig derhjemme. Moderens kæreste, opdager vi hurtigt, er bestemt ikke interesseret i, at Benni nogensinde skal hjem til familien igen, og hans brutale behandling af den lille pige, gør det ikke vanskeligt at forstå, at hun er endt som hun er.

Det plejepersonale, der skal tage sig af Benni, mens hun kastes rundt i et system, der slet ikke er gearret til at tage sig af et barn med problemer i det omfang, holder åbenlyst af Benni. Fru Bafané ser på hende med ømhed og er skræmmende bevidst om, at de svigt, Benni har været udsat for i sin tidlige barndom, er skyld i hendes situation. Samtidig er hun også klar over, at der ikke er meget at stille op. For Benni er så plaget af sin traumatiske barndom – eksempelvis flipper hun helt ud, hvis nogen kommer til at røre ved hendes ansigt – at vejen til en normal tilværelse er beklædt med udredning på udredning.

Bennis mor, Bianca, som Benni elsker med ukritisk inderlighed, er ikke til megen hjælp. Hun er ved at miste kontrollen over de to små børn på samme måde som Benni, men kommer alligevel med uindfriede løfter om genforening. På den måde bliver Benni konstant holdt for nar, af den mor, der betyder alt for hende.

Tingene begynder at ændre sig, da Benni bliver tilknyttet skolehjælperen Micha, der selv har haft en problematisk ungdom. Han skal følge Benni til skole hver dag, og er der noget, hun hader, så er det skolen. Men Micha, som er vant til at arbejde sammen med utilpasse teenagere, er ikke som voksne er flest, og hans tilgang til den vrede lille pige begynder at give pote.

Alligevel reagerer Benni stadig ekstremt voldsomt. Hun råber, hærger, tisser på gulvet, slår og sparker andre børn og voksne, truer med kniv, og presser i det hele taget systemet til det yderste. Ingen kender levende råd, da Micha tilbyder at tage Benni med ud i en hytte langt ude i skoven i tre uger. Her vil de være langt væk fra verdens larm og forstyrrelser, og her vil Benni kunne komme af med noget af al sin utømmede energi.

Micha nærer ingen illusioner om, at det bliver let, og Benni rager da også hurtigt uklar med den landmand, som de skal hente mælk hos om morgenen. Da han i Michas påhør skælder ud på Benni, iagttager hun, at Micha må holde om sine knyttede, sitrende næver. Da hun spørger ham hvorfor, forklarer han, at også han, kan gå amok. Herfra går det bedre. Micha får Benni til at hjælpe med at smadre et gammelt skur med en hammer, og de kigger efter de store ugler, som Benni holder så meget af.

Men usikkerheden lurker hele tiden lige under overfladen, uanset hvor godt det går. Som en nat hvor Benni igen har tisset i sengen, så madras, dyne og tøj er gennemblødt. Micha sover tungt, og hun skifter selv nattøj og kryber ind til ham i sengen, men der sætter han grænsen. Da han bliver rasende og sender hende ud af sin seng, stikker hun af ud i skoven.

Men Micha må nødtvunget indse noget. Han er begyndt ikke længere at forholde sig fuldkommen professionelt til Benni. Da de kører hjem fra hytten i skoven, vil hun ikke tilbage på opholdshjemmet. Micha insisterer, men Benni begynder at hamre sit hoved ind i bilruden, så hun får en blodig flænge i panden. Micha bliver chokeret og lover, at Benni må overnatte hos ham, hvor hun møder hans højgravide og deres lille søn. Kæresten er forbavset, men tør op, da hun ser, hvor sød Benni kan være.

For en stund ser det ud til at gå bedre for Benni. Hendes gamle plejemor, som holdt meget af hende, fortæller, at hun har plads til Benni, hvis hun vil affinde sig med, at den lidt yngre Justin også bor der, og den er den begejstrede Benni med på. Og pludselig blomstrer hun op. De tager på skøjtebanen, som Benni elsker, og pludselig dukker moderen op og fortæller, at hun ikke længere er sammen med sin voldelige kæreste, så Benni må komme hjem og bo. Benni er ovenud lykkelig, men glæden er naturligvis kort. For forpligtelsen er for stor for moderen, og da det kommer til stykket, kan hun end ikke mande sig op til at fortælle sin datter, at hun hverken vil have hende boende eller se hende.

Det bliver begyndelsen på enden for Benni, der konstant bliver bekræftet i, at hun altid uanset hvad vil blive svigtet af dem, hun prøver at stole på. Efter at have smadret Justins hoved mod isen, så han er lige ved at miste livet, og låst sig inde på badeværelset med Michas søn og løbet bort ud i den frose natur, bliver Benni indlagt på hospitalet, hvor hun vågner op og kan fejre sin 10 års fødselsdag. Derefter skal hun sendes til Kenya i håb om, at det vil være bedre. Men så langt kommer Benni aldrig.

- Prøv at tegne en handlingskurve over filmens forløb. Hvor er det op- og nedture? Er der vendepunkter og fører de noget med sig?
- Lav en personkarakteristik af Benni. Beskriv hendes udseende, hendes sprog, hendes måde at reagere på. Hvordan forholder hun sig til andre mennesker?
- Beskriv forholdet mellem Benni og Micha og se på, hvordan det udvikler sig.

- Analysér scenen på gården, hvor Micha må holde om sine hænder. Hvad betyder det for tilliden mellem ham og Benni, at han indrømmer, at han også kan have lyst til at slå fra sig?
- Når Benni bliver adspurgt, hvad hun gerne vil lave, når hun bliver står, svarer hun, at hun gerne vil være 'uddanner', altså det samme som de folk i systemet, hun er blevet mødt af hele sit liv. Hvorfor svarer hun det? Er det sarkastisk, eller mener hun det mon?
- Da Benni for anden gang har overnattet hjemme hos Micha, tager hun hans lille søn Aaron op om morgenen og giver ham en sutteflaske. Da de sidder sammen i sofaen, får Aaron lov til at røre Benni i ansigtet, og hun lader ham gøre det. Hvorfor er det mon den lille dreng, der får lov til noget, ingen anden har fået lov til?
- Tal om slutningen. Hvordan skal vi forstå det? Kan man inden for rammerne af filmens logik argumentere for, at det var den eneste sandsynlige slutning? Kan man også tale om, at den på sin vis er en lykkelig slutning?

Systemet

Vi ser i høj grad et offentligt system spænde sig ud som et sikkerhedsnet under Benni i 'Systembryder'. Der er omsorgspersoner, uddannere, plejere, læger, psykologer, plejeforældre, specialklasser, etc. Alligevel lykkes det ikke, at få skabt en lykkelig eller bare tolerabel situation for Benni.

- Beskriv de samfundsmekanismer, der sættes i gang omkring Benni.
- Diskuter sammen, om der var noget, der kunne være gjort anderledes?

Utilpassede børn og unge – svigt og tilknytning

Benni er et barn, der i høj grad er et produkt af det miljø, hun er født ind i, og som fiktiv case bidrager hun dermed til den evige diskussion om, hvor stor en betydning vores sociale miljø og vores genetiske arv har for vores færden i verden. Når man ser 'Systembryder' er det tydeligt, at Fingscheidt er overbevist om, at Benni er prisgivet sin opvækst på en måde, så hun ikke kan undslippe den. Der er ingen fremtid for en pige som Benni, synes filmen at sige.

Selvom 'Systembryder' ikke er en dokumentarfilm, kan vi godt se på filmen som et udtryk for en social virkelighed og analysere Bennis situation, som om den var virkelig. 'Systembryder' er ikke en typisk social-problemfilm på den måde, at den overlader meget til publikums fortolkningsevner. Vi får meget lidt direkte at vide om, hvad der går forud for Bennis situation, men skal selv gennem det, der bliver sagt, og det, der kommer til udtryk i de *flash backs*, hvor Benni tænker tilbage, stykke fortiden sammen.

- Hvad er det for svigt, Benni er blevet og bliver udsat for?
- Hvorfor har hun ikke tillid til voksne og til systemet?
- Hvordan kommer hendes tilknytningsproblemer til udtryk?
- Hvordan ser vi hendes tilpasningsvanskeligheder?

Filmanalytiske nedslag

Når man analyserer film, er man nødt til både at kigge på filmens udtryk (stil og æstetik) og det indholdsmæssige niveau (fortællingen). I 'Systembryder' betyder det eksempelvis enormt meget for vores opfattelse af filmen, at den er filmet med rystende, håndholdt kamera og at underlægningsmusikken er så voldsom. Filmens stil mimer så at sige Bennis indre.

- Beskriv hvad der karakteriserer kameraføringen, klipningen og underlægningsmusikken i 'Systembryder'. Hvilken effekt har det forskellige valg?
- Cirka midt i filmen gør instruktøren brug af det, der kaldes en 'amerikansk montage'. Den forekommer, da Micha og Benni er ved at finde hinanden i hytten i skoven, og Benni langsomt er begyndt at stole på ham. En amerikansk montage er et længere tidsforløb, der kondenseres til musik. Her klemmes tiden sammen og bruges ofte til at vise et forløb, hvor en tilstand af normalitet eller ro etableres. Tal om, hvordan den amerikanske montagesekvens bruges i 'Systembryder'.
- Der ligger også nogle markante stilistiske valg bag måden, vi får indblik i Bennis fortid. For når Bennis *flash backs* vises er det i neonfarvede glimt, hvor man skal koncentrere øjet for at følge med. Midt i en ellers meget dokumentaristisk stil virker det som et radikalt valg. Hvilket effekt har det?

